

Referanser: KR 39/19, KR 57/20, KR 13/21

Arkivsak: 19/00950-55

Helhetlig menighetsplan

Sammendrag

Menigheter i Den norske kirke har i dag plan for trosopplæring, og mange menigheter har plan for diakoni og/eller plan for kirkemusikk. Kirkerådet vedtok i KR 31/19 at det skal utarbeides digitale verktøy som gjør det mulig for menigheter å lage en helhetlig menighetsplan der menighetens planer på ulike fagområder ses i sammenheng. Denne saken presenterer arbeidet med digitale verktøy for å utvikle en helhetlig menighetsplan, og hvordan dette kan bli et verktøy for strategisk utvikling i lokalkirken.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å treffe følge vedtak:

1. Helhetlig menighetsplan legger grunnlaget for strategisk utvikling av menighetsarbeidet i Den norske kirke. Kirkemøtet anbefaler menighetsråd å ta metodikken i bruk.
2. Helhetlig menighetsplan skal være dynamisk og endres i møte med nye behov. Kirkemøtet ber om at utvikling av digital støtte for planen skjer i samråd med ressurspersoner og gjennom uttesting i menigheter.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet og bispedømmerådene følge opp helhetlig menighetsplan med kursing og veiledning i bruk av denne.
4. Kirkemøtet ber om at biskopens rolle i arbeidet med å utvikle en god strategisk menighetsplan avklares nærmere i forbindelse med ny organisering, inkludert hva som skal gjelde for trosopplæringsplanen.
5. Kirkemøtet delegerer til Kirkerådet å vedta framtidige endringer i helhetlig menighetsplan.

Saksorientering

Bakgrunn

Planarbeid i Den norske kirke

I Den norske kirke er det planer på ulike nivåer: menighetsråd, kirkelig fellestråd, bispedømmeråd, Kirkeråd og Kirkemøte vedtar ulike planer. Kirkemøtet har vedtatt følgende nasjonale retningsgivende planer for kirkens virksomhet: Plan for kirkemusikk i 2008 (KM 08/08) og Plan for trosopplæring i 2009 (KM 04/09), og delegasjon av myndighet (KM 18/20) i forbindelse med Kirkerådets vedtak om revisjon av Plan for diakoni i 2020 (KR 39/20). De nasjonale fagplanene danner et felles grunnlag for strategi- og planarbeid på alle nivå i Den norske kirke og skal fortsatt bestå som selvstendige planer for trosopplæring, diakoni og kirkemusikk.

Denne saken omhandler planer på menighetsnivå. I Den norske kirkes kirkeordning § 12 står om menighetsrådet at:

Menighetsrådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt, syke og døende betjent med det, døpte gis trosopplæring, barn og unge samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet. Menighetsrådet har ansvar for at kirkelig undervisning, kirkemusikk og diakoni innarbeides og utvikles i soknet.

Menighetsrådene innarbeider og utvikler i dag kirkelig undervisning, kirkemusikk og diakoni blant annet gjennom å vedta menighetens sektorplaner. Alle menighetsråd har gjennom trosopplæringsreformen vedtatt egne trosopplæringsplaner. Endringer i disse må godkjennes av biskop, og rapportering på planen er en forutsetning for utbetaling av tilskudd. Dette er annerledes for kirkemusikk og diakoni. På disse feltene kan menighetsrådene vedta planer uten at de skal godkjennes av biskop. Planer og rapportering på diakoni og kirkemusikk er ikke knyttet til tilskudd.

Det kan være en utfordring med de ulike sektorplanene at menighetens arbeid fragmenteres. Menighetsrådet får ikke nødvendigvis en samlet oversikt over arbeidet i menigheten, og får ikke lagt en helhetlig strategisk plan for menighetens arbeid hvor ulike typer aktiviteter kan prioriteres opp eller ned utfra hvilke mål som skal nås. Med en slik helhet, kan rådet lettere få et overordnet blikk på hvordan menigheten skal utvikles videre, og det er mindre fare for at menighetsrådets arbeid konsentreres om detaljer og enkelttiltak i menigheten. En tydeligere strategisk rolle kan styrke menighetsrådet, føre til bedre bruk av menighetens ressurser i møte med utfordringer i lokalsamfunnet, og gjøre det mer attraktivt å være lokalt folkevalgt.

Formål med helhetlig menighetsplan

Formålet med helhetlig menighetsplan er å gi menighetsråd i Den norske kirke verktøy for å jobbe strategisk med utvikling av menighetens arbeid. Helhetlig menighetsplan skal være en strategisk plan som ser på det lokalsamfunnet som menigheten er en del av, ressurser, utfordringer og mål. Forståelsen av menigheten i dag og av hvordan den skal utvikles videre, skal danne grunnlag for en handlingsplan med aktiviteter. Gjennom dette er planen et verktøy for å tenke helhetlig om menighetens arbeid. Helhetlig menighetsplan skal gjøre det mulig for menighetsråd å erstatte lokale sektorplaner med en plan som inkluderer trosopplæring, diakoni, kirkemusikk og annet arbeid i menigheten.

Helhetlig menighetsplan kan legge grunnlag for en prosess hvor et nyvalgt menighetsråd får overlevert planen fra det forrige menighetsrådet, bruker den første tiden til å revidere planen, vedtar ny plan som iverksettes resten av valgperioden, og overleverer denne til neste menighetsråd.

Proessen

Arbeidet med å se på hvordan menighetenes sektorplaner kunne erstattes av en helhetlig menighetsplan, begynte i 2019. Kirkerådet vedtok i KR 31/19:

1. Kirkerådet ber om at det igangsettes et arbeid med å utvikle maler og digitale verktøy for å bidra til at menighetene på en enkel måte kan utarbeide helhetlige menighetsplaner.
2. Det etableres en tverrfaglig arbeidsgruppe med deltakere fra Kirkerådets sekretariat og bispedømmeadministrasjon, samt lokalt kirkelige ansatte som referansepersoner.

Arbeidsgruppen, som bestod av fire ansatte på bispedømmenivå og fire fra Kirkerådet, ble opprettet i slutten av 2019 og jobbet fram til mai 2020. Arbeidsgruppen foreslo i korte trekk at helhetlig menighetsplan skulle bestå av tre deler:

1. automatisk generert data fra medlemsregisteret, SSB og menighetenes årsstatistikk
2. fritekstfelter som beskriver menigheten
3. aktiviteter i menigheten

I mai 2020 ble utkast sendt til 35 ansatte og folkevalgte i lokalkirken, fordelt på alle bispedømmer og på ulike kirkelige stillinger. Referansepersonenes respons var i all hovedsak positiv og er beskrevet i saksdokumentet [KR 57/20](#).

Høring

Kirkerådet fikk framlagt helhetlig menighetsplan i KR 57/20 og vedtok å sende saken på høring. Høringsfristen var 10. desember. Det kom inn 58 hørings svar, hvorav 27 fra menighetsråd, 7 fra kirkelige fellesråd og 10 fra bispedømmeråd og biskoper. Hørings svarene er oppsummert i [KR 13.2/21](#).

Kirkerådet foreslår på bakgrunn av høringen at helhetlig menighetsplan blant annet skal bestå av følgende elementer:

Automatisk generert informasjon om menigheten

Knyttet til hvert sokn i Den norske kirke finnes det en rekke data som kan legge grunnlag for å arbeide strategisk med videreutvikling av menigheten. Noen data rapporteres gjennom menighetenes årsstatistikk, rapportering knyttet til trosopplæring eller registrering i medlemsregisteret. Andre data eksisterer på kommunenivå hos Statistisk sentralbyrå og kan hentes inn derfra. Gjennom en automatisk innhenting av disse dataene til verktøyet for helhetlig menighetsplan, kan menighetsrådene få lett tilgjengelig informasjon som er relevant for menighetsarbeidet. Dette vil gi menighetsrådene innsikt i fakta om menighet og lokalsamfunn som i dag i varierende grad er kjent og brukt av rådene.

Menighetens egen vurdering av situasjonen og prioriterte

satsingsområder Denne delen består av åpne tekstfelter som menighetsrådene fyller ut slik de ønsker. Disse vil blant annet beskrive

lokalsamfunnet som menigheten er en del av, særlige utfordringer i soknet, hvilke ressurser som finnes i menigheten og hvilke satsninger menighetsrådet vil ha i den neste planperioden.

Det er store forskjeller mellom små og store menigheter i Den norske kirke, og det vil være opp til hvert menighetsråd hvor mye som fylles inn i disse feltene. I mange fellesrådsområder er det samarbeid om trosopplæring, kultur, gudstjenesteliv og diakoni på tvers av sokn. Selv om soknet er den formelle enheten hvor menighetsrådet har myndighet til å gjøre vedtak om det kirkelige arbeidet, skjer det i praksis ofte en felles tenkning på tvers av sokn. Derfor vil det legges opp til at man i det digitale verktøyet kan hente informasjon inn på tvers av sokn.

I arbeidet med lokal plan for trosopplæring er det skrevet generelle tekster om menigheten og trosopplæringen. Det er lagt opp til at disse tekstene kan hentes inn i helhetlig menighetsplan. Det vil være opp til menighetsrådet i hvor stor grad tekster fra plan for trosopplæring gjennomarbeides på nytt og tilpasses helhetlig menighetsplan. Skal tekster som er del av menighetens plan for trosopplæring endres, er ordningen fortsatt at dette må godkjennes av biskopen. Et Kirkerådsnedsatt utvalg gjennomgår nå både rammer og innhold i trosopplæringen. De leverer sin rapport 1.januar og Kirkerådet vil sende rapporten på høring og deretter starte arbeidet med revisjon av dagens trosopplæringsplan og rammene for trosopplæringen i tiden fremover.

Aktiviteter

Denne delen er det som i plan for trosopplæring, plan for kirkemusikk og plan for diakoni omtales som «tiltak». Her foreslås det noe mer praksisnære begrepet «aktiviteter». Dette er de konkrete utadrettede aktivitetene i menigheten. Ved å legge alle aktiviteter i samme plan, oppnår man tverrfagligheten som er et mål med helhetlig menighetsplan.

Digital støtte for helhetlig menighetsplanlegging

Som med plan for trosopplæring, og i tråd med Kirkerådets vedtak i 31/19, vil det bli utviklet et digitalt verktøy for helhetlig menighetsplan. Dette vil være en støtte for å jobbe strukturert med strategisk utvikling av menighetsarbeid. Det vil legges stor vekt på at den digitale støtten skal være fleksibel slik at den passer ulike typer sokn. Den norske kirke har allerede erfaring med bruk av digitalt planverktøy for menighetens plan for trosopplæring. Planens innhold skal gjøres tilgjengelig for menighetene, bispedømmerådene og Kirkerådet. Verktøyet kan slik bli en viktig kilde til læring og erfaringsdeling i menigheten, men også regionalt og nasjonalt i kirken.

Utviklingen av løsningen vil skje i samarbeid med menighetene ved ansatte og folkevalgte, og den vil skje trinnvis ut fra tilbakemeldinger om nytte og behov. Det blir også viktig at bispedømmenivået kan veilede og støtte menigheter som vil i gang med helhetlig menighetsplan. Veiledning og erfaringsutveksling i hvordan planarbeidet bør gjennomføres er minst like viktig som de tekniske løsningene.

Et digitalt verktøy gir også mulighet for å se planer på ulike nivåer i Den norske kirke i sammenheng, slik det digitale planverktøyet for trosopplæring har gitt mulighet for. Menighetenes profil og prioriteringer vil bli enkelt tilgjengelig på prostnivå, bispedømmenivå og nasjonalt, noe som legger grunnlag for at disse nivåene kan yte mer relevant veiledning og støtte.

Parallelt med helhetlig menighetsplan arbeider Kirkerådet med enklere og mer effektiv innhenting av styringsdata fra menighetene. Målet er at dette i størst mulig grad skjer automatisk ved at data hentes fortløpende fra de lokale fagsystemene som brukes i menighetene. Dette vil redusere rapporteringsbyrden og gi bedre tilgang og bruk av oppdaterte styringsdata.

Gode planer med nøkkelinformasjon fra menigheten, er også viktig for å synliggjøre arbeidet for eksterne samarbeidspartnere. For Den norske kirke som helhet handler også dette om å vise bevilgende myndigheter hvordan midler blir brukt til å bygge kirke, til beste for enkeltmennesker, lokalsamfunn og storsamfunn.

Implementering

Når det digitale verktøyet er klart til å tas i bruk, vil det være et viktig arbeid med opplæring og kursing. Ressursene må være så gode og gjennomarbeidede at flest mulig ønsker å ta dette strategiske verktøyet i bruk. Nasjonalt og regionalt må ressurser stå klare til å inspirere og veilede menighetene. Det vil bli etablert en mentorordning med ressurspersoner som kan bistå menighetene i å ta helhetlig menighetsplan i bruk. I tillegg til aktører innad i Den norske kirke, vil andre som har lang erfaring med menighetsutvikling og strategisk arbeid kunne bistå i dette. Særlig avgjørende vil det være at menigheter som ønsker det, får bistand til å gjennomføre gode og involverende prosesser for å skape eierskap knyttet til helhetlig menighetsplan. Det engasjementet som potensielt kan vokse fram når et menighetsråd evner å involvere bredt i soknet for å utvikle menighetsarbeidet videre, kan være mer verdifullt enn ordene som til slutt blir skrevet i en plan.

De nye menighetsrådene som velges i 2023 blir viktige i forhold til å få mange menigheter til å ta helhetlig menighetsplan i bruk. Styringsdata og annen tilgjengelig informasjon om menigheten vil være samlet på ett sted gjennom det digitale verktøyet, og arbeid med helhetlig plan kan gi de nye menighetsrådene en metode for å se menighetens arbeid i sammenheng og videreutvikle dette. Kursing av nye menighetsråd må inneholde opplæring i dette verktøyet.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Kirkerådet har avsatt 4 millioner kroner på budsjettet for 2021 til utvikling av digital støtte for helhetlig menighetsplan. Kursing og veiledning om helhetlig menighetsplan gjøres innenfor eksisterende rammer. Helhetlig menighetsplan vil kunne forenkle og samordne prosesser som i Den norske kirke i dag er atskilte. Menighetenes planer blir digitalt tilgjengelig på bispedømmenivå og nasjonalt nivå, noe som forenkler oppfølging og utvikling av menighetene blant annet ved visitaser. Det legges også opp til at noe av dagens rapportering automatiseres ved fortløpende høsting av data fra lokale fagsystemer. Dette vil bety en betydelig administrativ forenkling for lokalkirken.